

leeftijd **72 jaar**
woonplaats **Goudswaard**
opleiding **economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, doctoraat aan de Wageningen Universiteit**
functies (o.a.) **voorzitter Greenport Ontwikkelingsmaatschappij, voorzitter raad van commissarissen Royal Reesink, commissaris Koninklijke Barenbrug Groep, mede-eigenaar van akkerbouwbedrijven in Goudswaard (300 ha) en Frankrijk (450 ha)**
vorige functies (o.a.) (bijzonder) **hoogleraar in Tilburg, Rotterdam en Wageningen, voorzitter raad van bestuur Wageningen UR, lid Sociaal Economische Raad, minister van LNV in kabinetten Balkenende I, II en III, voorzitter vereniging Natuurmonumenten, voorzitter Deltacommissie**

‘Krimp van de melkproductie met 15 procent hoeft niet rampzalig te zijn. **Belangrijk is niet hoeveel je produceert, maar hoeveel je verdient**’

‘Het eerlijke verhaal moet een keer op tafel’

In wat ooit een koeienstal was en nu de werkkamer van een oud-minister, valt het ‘H-woord’ regelmatig. Maar als het aan Cees Veerman ligt, mag er ook daarbuiten openlijker gesproken worden over een herstructurering van de Nederlandse landbouw.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Thuis in de Hoeksche Waard hangt het nette pak in de kast, loopt de oud-minister op versleten sloffen en zet hij zelf koffie voor zijn gasten. De stalraampjes in de werkkamer – ‘in deze schuur werd ooit een van de eerste open loopstallen gebouwd’ – kijken uit over de akkers die twee van zijn zoons beheren. Cees Veerman is en blijft in hart en nieren akkerbouwer, maar vertelt dat hij in zijn jeugd nog koeien heeft gemolken op het gemengde bedrijf van zijn vader, voordat deze zich specialiseerde. ‘Veranderingen in de landbouw zijn er altijd geweest en zullen er altijd zijn. “Panta rhei”, dat wil zeggen: alles is altijd in beweging’, citeert de boer, wetenschapper en politicus een oude Griekse wijsgeer.

Het gesprek vindt plaats tussen boeken en kranten in de werkkamer waar de 72-jarige Veerman nog een belangrijk deel van zijn tijd doorbrengt. Een leven als pensionado? Hij kan er zich weinig bij voorstellen. Veerman blijft zeer betrokken bij de politiek. De landbouwvisie die het CDA afgelopen zomer presenteerde, kwam voor een belangrijk deel tot stand tijdens gesprekken in huize Veerman. En zijn partijgenoten die onderhandelen voor het nieuwe kabinet, kregen een keurig briefje mee met aandachtspunten. ‘Wat er in de onderhandelingen precies besproken wordt, weet ik niet’, verklaart de voormalig bewindspersoon. ‘Maar ik begrijp dat ze eruit zijn als het gaat om stikstof.’

Is dat goed of slecht nieuws voor de agrarische sector?

‘Als de stikstofimpassie doorbroken wordt, is dat goed nieuws voor de agrarische sector. Want zolang dat niet gebeurt, zitten veel

ondernemers in onzekerheid. De stikstofproblematiek is bovendien acuut en raakt de hele samenleving. Daar moet dus in deze kabinetsformatie een oplossing voor komen. Ik vermoed dat het gesloten compromis voor een belangrijk deel gebaseerd is op het plan dat LTO Nederland, VNO-NCW, MKB-Nederland, Bouwend Nederland, Natuur & Milieu en Natuurmonumenten in mei hebben gepresenteerd. Daarin wordt onder meer ingezet op managementaanpassingen, maar wordt ook veel verwacht van technische maatregelen, bijvoorbeeld toepassing van emissiearme vloeren. Bij dit laatste spoor plaats ik vraagtekens. Het vraagt grote investeringen, die deels met overheidsgeld gefinancierd zullen moeten worden. Dat wordt een lastige discussie, zolang er nog veel vragen zijn over de werkzaamheid. Er zal dus meer moeten gebeuren.’

Hoe bedoelt u dat?

‘Het stikstofprobleem kan niet alleen worden opgelost met technische maatregelen. Bovendien is stikstof zeker niet de enige uitdaging waar de landbouw voor staat. Er liggen ook grote opgaves op het gebied van klimaat, biodiversiteit en waterkwaliteit. En we hebben in ons dichtbevolkte land te maken met een knellend ruimtevraagstuk. Het is zonde om nu veel geld te steken in maatregelen die enkel en alleen het acute stikstofprobleem oplossen. Dat geld kan ook worden gebruikt om vraagstukken structureel en integraal aan te pakken. Het eerlijke verhaal moet een keer op tafel. Er is een herstructurering nodig van de Nederlandse landbouw en het moment om dat te regelen is nu. De luxe dat geld geen belemmering

was, hebben we nog nooit gehad. Het zou een gemiste kans zijn als we daar nu geen gebruik van zouden maken.’

Tot nu toe pakt niemand de handschoen op. Wat moet er gebeuren?

‘Mijn oproep aan het nieuwe kabinet is: pak de regie, zoals de overheid dat bijvoorbeeld ook in 2007 gedaan heeft met de instelling van een Deltacommissie onder mijn leiding. Ik kreeg de opdracht om een breed gedragen plan van aanpak te maken om Nederland te beschermen tegen wateroverlast. Dankzij deze aanpak zijn betrekkelijk probleemloos ingrijpende maatregelen doorgevoerd, zoals dijkverplaatsingen en aanleg van overloopgebieden. En het heeft gewerkt. De overstromingen van afgelopen zomer hebben in België, Duitsland en het zuiden van Limburg voor veel ellende gezorgd. Maar stroomafwaarts zijn grote problemen uitgebleven.’

Zou zo’n aanpak ook kunnen werken voor de landbouw?

‘Dat denk ik wel. In Duitsland heeft bondskanselier Merkel een discussie op gang gebracht. Een brede vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties is met de sector in gesprek gegaan. Zij hebben met elkaar een beeld geschetst van de Duitse landbouw over twintig jaar. Het was een zwaar proces, maar er ligt nu een visie waar alle partijen mee aan de slag kunnen. Zoiets zouden we in Nederland ook moeten organiseren. Er liggen al prima rapporten, zoals dat van de commissie-Remkes en het Planbureau voor de Leefomgeving. Die hoeven alleen maar geïntegreerd te worden. Ik heb Carola (Schouten, red.) meerdere keren geadviseerd om opdracht te geven een integrale toekomstvisie op te stellen. Het is er niet van gekomen.’

U pleit voor een herstructurering van de Nederlands landbouw. Hoe zou die er concreet uit moeten zien?

‘Je zult gebiedsgericht heel precies moeten bekijken wat waar mogelijk is. In sommige regio’s is er bijvoorbeeld nog ruimte voor de melkveehouderij. Een melkveehouder die zijn bedrijf wil ontwikkelen, maar dat door de nabijheid van een Natura 2000-gebied nu

‘Er is een herstructurering nodig van de Nederlandse landbouw. En het moment om dat te regelen is nu’

niet kan, zou geholpen kunnen worden om zijn bedrijf te verplaatsen. En de veehouders die dat willen, zou je kunnen helpen om te stoppen. Zo ontstaat er ruimte voor de blijvers en om te extensiveren. Overigens zouden we ook best nog eens kritisch mogen kijken naar sommige Natura 2000-gebieden. Die zijn 25 jaar geleden met de kennis van toen aangewezen. Met de kennis van nu zou je misschien andere keuzes maken.’

Uw idee doet denken aan de plannen voor reconstructie. Daarvan is weinig terechtgekomen. Waarom zou dit idee wel slagen?

‘De les uit de reconstructie is dat de nationale overheid de regie moet nemen. Er is een uitvoerende macht nodig met een ruim mandaat en voldoende financiële armslag om een grondpositie op te bouwen. Het benodigde geld hoeft overigens niet alleen van de overheid te komen. Grote beleggers zoals pensioenfondsen zijn op zoek naar veilige beleggingen met een redelijk rendement over een periode van dertig of veertig jaar. Als zij op grond een jaarlijks rendement van één a twee procent kunnen realiseren, zijn ze daarmee bij de huidige rentestand dik tevreden’

Herstructurering is heftig. Is daar in de sector wel draagvlak voor?

‘Een groot deel van de boeren ziet echt wel dat er iets moet gebeuren. Maar het is nu een taboe om hier openlijk over te spreken. Ik wil het eerlijke verhaal vertellen. Je verzetten tegen maatschappelijke ontwikkelingen levert uiteindelijk niets op. Dat neemt niet weg dat ik als boer de emoties natuurlijk heel goed begrijp. Afscheid nemen van je bedrijf en je grond gaat gepaard met pijn en verdriet. Herstructurering is een proces dat zeer zorgvuldig en respectvol moet wor-

den aangepakt. Daarom geeft het ook geen pas om te roepen dat boeren onteigend kunnen worden. Dat dit kan, is geen nieuws, maar de vraag is of je het moet willen. Het roept alleen maar weerstand op. En het is ook buitengewoon onverstandig als politici elkaar overbieden met uitspraken over krimp van de veestapel. Daarmee begin je de discussie aan de verkeerde kant. De omvang van de veestapel is de resultante van hoe we met elkaar de Nederlandse landbouw vorm willen geven. Overigens lijkt het mij onvermijdelijk dat dit met minder dieren zal zijn.’

Is krimp niet de doodsteek voor de melkveehouderij?

‘We moeten niet overdrijven. De melkveehouderij blijft belangrijk voor Nederland, al is het maar omdat de sector ook steeds meer maatschappelijke diensten verleent. Natuurbeherende organisaties zitten bijvoorbeeld echt niet te wachten op meer grond, omdat ze het beheer simpelweg niet kunnen betalen. Ze hebben boeren hierbij heel hard nodig. En is het nou zo heel erg als er in de toekomst tien of vijftien procent minder melk in Nederland wordt geproduceerd? Het zal aanpassingen vragen, maar een sterke coöperatie als FrieslandCampina valt daar echt niet van om. Het is ook een kans om je productenpakket te herstructureren en afscheid te nemen van slecht renderende bulkproductie. Uiteindelijk gaat het er niet om hoeveel melk de sector produceert, maar om wat de sector daaraan verdient.’

De emoties werden goed zichtbaar in reacties op de visie van AgriNL. Kritische boeren vinden dat ketenpartijen zich niet in de discussie moeten mengen. Hoe heeft u daarnaar gekeken?

‘Ik heb me eerlijk gezegd verbaasd over de ophef. Het merendeel van de bedrijven in

AgriNL is coöperatief en daarmee eigendom van de boeren zelf. Daarbij is het volstrekt logisch dat ze opkomen voor hun belangen. Als grote werkgevers hebben deze bedrijven ook de verantwoordelijkheid voor de inkomens van duizenden gezinnen. Als het boeren zelf niet lukt om met een duidelijke en breed gedragen visie op de toekomst te komen, moet je niet raar opkijken als andere partijen in de keten dat wel doen. Met de inhoud van de advertentie van AgriNL was niks mis. Dat er daarna in de communicatie het een en ander verkeerd ging, is knullig. Maar de bedrijven die zich direct terugtrokken uit vrees voor verlies van klanten, toonden wel erg slappe knieën.’

Gaat uw visie, die ook doorklinkt in de landbouwvisie van het CDA, uw partij niet heel veel boerenstemmen kosten?

‘Als boeren het CDA de rug toekeren omdat de visie hen niet past, is dat hun eigen vrije keuze. Maar dat mag geen reden zijn om niet eerlijk te vertellen waar het op staat. Boeren hebben niets aan een populair verhaal als dat geen perspectief biedt. Ik denk dat het CDA de aangewezen partij is om de landbouw in Nederland op weg te helpen naar een nieuwe toekomst. Ik heb er bij mijn partijgenoten dan ook op aangedrongen dat ze zich in de formatie hard moeten maken voor het ministerie van landbouw.’

Als het CDA deze post krijgt, zou u dan nog een keer minister willen worden?

‘Het ministerschap heb ik nooit geambieerd, maar toen er een dringend beroep op me werd gedaan, vond ik dat ik niet kon weigeren. Nu heb ik gelukkig de leeftijd om te zeggen dat jongere mensen het moeten doen. Mijn antwoord is dus nee. Maar ik heb ook geleerd dat je in de politiek nooit nooit kunt zeggen ...’